

KILÁTÓ

MOSZKVAI TUDÓSITÓNK LEVELE

NYOLC KÉRDÉS VSZEVOLOD KOCSETOVHOZ

Vszevolod Anyiszimovics Kocsetov már nem ismeretlen a magyar olvasó előtt. 1959-ben megjelent *Jersov testvérek* c. regénye éles vitát váltott ki a kritikusok között (lásd Nagyvilág, 1960/4). Az általa szerkesztett folyóirat, az *Oktyabr* jelenleg a *Novij Mir* ellenpólusaként él a köztudatban és egyben az egyik legtekintélyesebb irodalmi orgánium. Ezért kerestem fel Kocsetovot, hogy új cikksorozatom első szereplőjeként bemutassam a *Tiszatáj* olvasóinak:

KÉRDÉS: *Idestova hat éve annak, hogy megjelent a „Jersov testvérek” c. regénye, ami akkor világméretű visszhangot váltott ki. Mi a véleménye, Szerkesztő elvtárs, „megvédte magát” a regény a támadó kritikáktól?*

VÁLASZ: Azt hiszem, igen. Ezt a könyvemet nagyon sokan olvasták. Több ízben került sor új kiadásra, legújabb éppen a napokban várható. Ami pedig az éles kritikákat illeti, amellyel a regényt egyes nyugati kommunista lapok is fogadták annak idején, hát ezek nem voltak teljesen haszontalanok. Görög barátaim például mesélték, hogy hazájuk cenzúráviszonyai között a *Jersov testvérek*-et csak úgy adhatták ki, hogy lektori jelentéseikben részleteket idéztek a L'Humanité, az Unité és a Novij Mir cikkeiből. A cenzor gyanútlanul hozzájárult a könyv akadálytalan terjesztéséhez — mondván: nem lehet az olyan veszélyes, amit a kommunisták ennyire szidnak —, ami mindenképpen komoly eredmény, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy előző regényem, a *Zsurbin család* még illegálisan terjedt Görögországban.

KÉRDÉS: *Nemrégiben jelent meg a moszkvai könyvesboltok katalógusában Szerkesztő elvtárs új könyve, „Évek a fronton” címmel. Mit mondana erről olvasóinak?*

VÁLASZ: Az *Évek a fronton* nem új könyv. Jó húsz évvel ezelőtt írott műveimet tartalmazza ez a kötet, amelyet a közös téma — Leningrád védelmének története — köt össze. A háború egyébként visszatérő témám. Az Oktyabr áprilisi számában jelenik meg *Jegyzetek a frontról* c., több kis elbeszélésből, karcolatból álló könyvem utolsó folytatása.

KÉRDÉS: *Provokativ kérdést szeretnék felvetni: mi a véleménye az úgynevezett termelési témákról? Helyesnek tartja-e, ha írókat üzemekbe, kolhozokba küldenek tanulmányútra, hogy anyagot gyűjtsenek műveik témájához?*

VÁLASZ: Nem. Semmiféle „beutaló” nem segít az írónak, csak saját, életéből leszűrt tapasztalatai. Minden író azt kell hogy írja, amit ismer, ami saját élménye, amivel együtt nőtt fel. Tolsztoj sohasem írta volna meg a *Hadzsi Murát*-ot, vagy a *Szevasztopol*-t, ha nem fordul meg Szevasztopolban a cári hadsereg tisztjeként, ha nem szolgál alakulatával Észak-Kaukázusban, ha művei szereplőit nem ismeri úgy, mint tulajdon tenyerét. De hát miért különböztetünk meg kategorikusan „termelési” és „nem-termelési” témákat?... A lényeg nem az, hogy a munkafolyamatot ábrázoljuk, hanem az, hogy a munkafolyamatot végző embert mutassuk meg. És ehhez kell a tapasztalat. Ha pl. valaki zenészekről ír, ismernie kell a zenét is ahhoz, hogy meglássa: mi ezeknek az embereknek a konfliktusában a jellegzetesen zenei? A témák szűkkeblű kategorizálását nem szeretem. Eszerint pl. Solohov *Feltört ugar*-a kolhozregény lenne, a *Csendes Don* pedig egyenesen közregény...

KÉRDÉS: *Az utóbbi idők vitáiban több ízben felvetődött a szocialista realizmus kérdése. Többen megkísérelték a szocialista realista művészet létjogosultságát tagadni. Mi erről a véleménye?*

VÁLASZ: A szocialista realizmus fogalma nem valamiféle elméleti spekuláció terméke, hanem a gyakorlat által alkotott kategória. Az, hogy létezik, nem kíván különösebb bizonyítást, már azért sem, mert évtizedek óta törekszik a burzsoá ideológia frontja megcáfolni, vagy meghamisítani létezését és jelentését. Nemcsak az nyilvánvaló tehát, hogy létezik, hanem az is, hogy jelentős erőt képvisel.

KÉRDÉS: *Mit tart a szocialista realizmus alapkövetelményének, amit saját gyakorlatában is alkalmaz?*

VÁLASZ: Minden korszaknak megvolt a maga saját világnézetéből fakadó alkotómódszere és szemlélete. Ez a szemlélet szemben állt más, reakciós, már elavult szemléletekkel. Ez a szembenállás néha egyazon irodalmi korszakban valósul meg. Pl. a múlt század elejének legnépszerűbb írója nálunk az önkényuralomhoz hű Karamzin volt, akinek műveit a nemesi szentimentalizmus itatta át. Vele szemben valósította meg Puskin nagy fordulatát a romantikán keresztül a realizmusba, amely azóta is az orosz irodalom fő vonala. Puskin világnézete forradalmi volt.

Éppen így a kommunista világnézetű író a szocialista realizmus módszerét és szemléletét választja. (Nem pedig pl. a szentimentalizmusét.) Ennek alapelve – alapelvem: az író mindig kell hogy kiutat találjon a pozitív perspektívák számára, mégha ezeknek hordozója, a pozitív hős maga el is pusztul.

KÉRDÉS: *Mit tart érdemesnek az utóbbi évek szovjet prózájából arra, hogy magyar fordításban is megjelenjen?*

VÁLASZ: Folyóiratunkban nemrégiben jelent meg Vlagyimir Maximov *Él az ember* c. kisregénye. Témája: egy fegyenc megszökik egy szibériai büntetőtáborból. Eltéved a tajgában, félholtra fagyva találják meg. Megmentői azt hiszik, geológus, ő pedig meghagyja őket ebben a hitben. Miközben azonban meggyógyítják, felöltöztetik, táplálják, végiggondolja egész életét, rádöbben, hogy az emberek nagy részétől eddig még csak jószágot kapott. Elhatározza, hogy visszatér a táborba, mert tisztán akar szabadulni.

Másik javaslatom Mihail Alekszejev új regénye: *A kenyér – főnév*, amely a „Regény-újság” sorozatában jelent meg, és azonnal felterjesztették Lenin-díjra.

KÉRDÉS: *Mondjon valamit folyóirata, az Oktyabr múltjáról.*

VÁLASZ: Az „Oktyabr” 1924-ben kezdte meg működését, mint a RAPP (Proletárirók Szövetsége) moszkvai szervezetének folyóirata. A folyóirat alapítói a szovjet irodalom három klasszikusa: Gladkov, a *Cement* írója, Szerafimovics, a *Vasáradat* szerzője és Furmanov, a *Csapajev* megalkotója. Az Oktyabr első évfolyamában közölte Majakovszkij *Lenin* c. poémáját, Jeszenyin *Ének a nagy hadjáratról* c. poémáját. 1928 januárjától itt jelent meg folytatásokban a *Csendes Don* és ekkor vonták be Solohovot a szerkesztőség munkájába. Folyóiratunk állandó szerzői közé tartoztak Gyemjan Bjednij, Alekszandr Fagyjev, Mihail Szvetlov, Nyikolaj Aszejev, Mihail Iszakovszkij, Nyikolaj Pogogyin. Külföldi szerzőink voltak: Becher, Barbusse, Rolland, Dreiser, Andersen-Nexö, Feuchtwanger, Zalka Máté és Hidas Antal. 1941-ben az Oktyabr sorra közölte a német antifasiszta irodalom kimagasló alkotásait, pl. Seghers *Hetedik kereszt-jét*, Brecht *A rettegés birodalma* c. drámájának egyik jelenetét, Becher és Weinert verseit.

KÉRDÉS: *Mit mondana olvasóinknak a mai Oktyabr-ról.*

VÁLASZ: Panfjorov, aki huszonhat éven keresztül szerkesztette a folyóiratot, 1961-ben meghalt. Azóta én állok az Oktyabr élén, mint főszerkesztő. Folyóiratunk 140–150 ezer példányban jelenik meg. Olvasóink jó része munkás és paraszt, de nagy számban vannak értelmiségi előfizetőink is. Olvasóinkkal gyakran találkozunk ún. olvasói konferenciákon, amelyekeken nemcsak irodalmi témákról esik szó, hanem minden, az olvasókat érdeklő kérdésről.

Az utóbbi években az Oktyabr tett közzé néhány, azóta már közismert művet, mint például Csajkovszkij *Távoli csillagfény* c. regénye, vagy Kazakevics *Kék füzet-e*.

DALOS GYÖRGY

MAGYAR IRODALOM JUGOSZLÁVIÁBAN

Irodalmi köztudatunkból évtizedekre kiesett a szomszéd országok magyarságának irodalmi élete. Máig sincs olyan összefoglaló képünk róluk, mint amelyet 1933-ban az erdélyi literatúráról rajzolt Tolnai Gábor. A csehszlovákiai irodalomról is csak legutóbb, Fábry Zoltán két tanulmánykötetéből (*Kúria, kvaterka, kultúra; Harmadvirágás*) kaptunk mozaikképet, a vajdasági írástudók munkásságáról pedig jóformán csak a néhány éve rendszeresen érkező *Híd*-ből, s újabban jövőgető könyveiből tájékozódhatunk.

Mint a lenyesett szőlővessző, úgy hajtott ki Jugoszláviában is egy sajátos arculatú irodalmi élet. Nem sok hagyományra támaszkodhatott: jobbára arra a régészeti, történetírói, nyelvtudományi és néprajzi munkásságra, melyet a Temesköz és